

”Oikeus on asian tutkinut”

Riita-asiat Tornion raastuvanoikeudessa
tuomiokirjojen perusteella vuosina 1921–1936

Oulun yliopisto

Historiatieteet

Historian kandidaatintutkielma

6.4.2023

Aleksi Lindberg

Sisällys

Johdanto	3
1. Riita-asioiden määrällinen kehitys	8
1.1 Pääpiirteittäinen kehitys vuosina 1921—1936	8
1.2 Vuosien 1921 ja 1926 tarkempi tarkastelu	11
1.3 Vuosien 1931 ja 1936 tarkempi tarkastelu	14
2. Oikeudessa käsitellyt riita-asiat	16
2.1 Yleisimmät riita-asiat: saatavat ja velkomukset	17
2.2 Yleisimmät riita-asiat: kiinteistö- ja vuokrariidat	19
2.3 Muut tapaukset	21
Loppulause	25
Lähteet ja tutkimuskirjallisuus	28
Liitteet	30

Johdanto

Tämän tutkielman käsittelyn kohteena ovat oikeudessa käsitellyt riitatapaukset, sillä tutkin Tornion raastuvanoikeuden tuomiokirjojen avulla kyseisen oikeuden riita-asioita. Tutkittava aikaväli on 1921–1936. Varsinainen tutkimustehtävä työssä on tutkia ja analysoida Tornion raastuvanoikeuden tuomiokirjojen riita-asioita sekä tehdä pienimuotoista tilastointia löytöjen pohjalta. Tutkimukseen yhdistyy myös mikrohistoria, sillä kerään esimerkiksi kokonaisia oikeustapauksia, joita tuomiokirjoissa on käsitelty. Rinnakkaisina päätutkimuskysymyksinä työssäni on, minkälaisia tapauksia ja kuinka paljon eri riita-asioita valittuina vuosina Tornion raastuvanoikeudessa on käsitelty, sekä mistä löydöt ja mahdolliset vuosittaiset erot voisivat johtua. Vertailen löytöjä myös samana aikana käsiteltyihin muihin oikeusasioihin ja tutkin, miten löydöt vertautuvat muun Suomen ja lähialueen tilanteeseen.

Tutkittava aihe on merkityksellinen, koska riita-asioita on tutkittu rikoksia vähemmän historiallisesta näkökulmasta. Riita-asioista on tehty myös vähän kaupunkikohtaista tutkimusta, ja tehdyt tutkimukset keskittyvät monesti toisen maailmansodan jälkeiseen aikaan. Tornion riita-asioista en ole löytänyt tutkimuksia, joten aiheesta on mahdollista tehdä uusia tutkimustuloksia. Riita-asiat voivat antaa osviittaa aikansa tapahtumista paikallisesti ja yleisesti. Mahdolliset erot Suomen yleisen tilanteen ja paikkakuntakohtaisten tilanteiden välillä ovat mahdollisia.

Yhtenä päätutkimuksena työssä toimii Kevät Nousiaisen tekemä lisensointityö *Tuomio ja sovittelu. Alioikeuksien riidanratkaisun historiallista tarkastelua* (1985). Työssään Nousiainen käsittelee Suomen riita-asioiden käsittelyn ja oikeusjärjestelmän kehittymistä, sekä tilastoi riita-asioita 1800-luvun lopusta 1900-luvun loppuun.

Muuta aikaisempaa tutkimusta, joka sivuaa aihetta, on esimerkiksi Sinikka Wunschin tutkimus *Oikeuden tähden. Oikeudenhoitoa Oulun seudulla varhaisvaiheista 2000-luvulle* (2010). Tornion kaupunginhistoriasta on Ilkka Teerijoki tehnyt kolme tutkimusta, joista *Tornion historia 3 1918–2000* (2010) kattaa tutkimani vuodet. Näiden tutkimuksien lisäksi olen työssäni käyttänyt Kari Filpuksen väitöskirjaa *Alkoholien salakuljetus ja*

sen valvonta Perämeren rannikolla kieltolain aikana 1919–1932 (2001) sekä Ilari Hannulan väitöskirjaa *Rikosoikeudellinen järjestelmä kriisissä* (2004).

Bertil Sjöströmin tekemä ja Paavo Alkion suomentama tutkimus *Muodollisesta prosessin johdosta alioikeudessa tavallisissa riita- ja rikosasioissa Suomen oikeuden mukaan* (1948) toimii tässä työssä taustoittavana teoksena ja aikalaiskuvauksena riita-asioiden hoitamisessa. Vaikken en ole käyttänyt teosta päätutkimuskirjallisuutena, on teos auttanut hahmottamaan ajan oikeusjärjestelmän toimintaa.

Tutkittavan ajan oikeusjärjestelmä poikkeaa nykyisestä monin eri tavoin, sillä esimerkiksi raastuvanoikeudet on nykyään korvattu käräjäoikeuksilla. Raastuvanoikeudet ovat olleet aikanaan alioikeuksia, jotka toimivat ennen vuotta 1959 perustetuissa Suomen kaupungeissa.¹ Raastuvanoikeuksien lisäksi Suomessa toimi kihlakunnanoikeuksia maaseuduilla, jotka yhdistettiin raastuvanoikeuksien kanssa käräjäoikeuksiksi alioikeusuu-distuksessa.² Tutkittavat tuomiokirjat ovat Tornion raastuvanoikeuden oikeuspöytäkirjoja. Eroja tutkittavan ajan ja nykyisen järjestelmän välillä löytyy myös esimerkiksi riita-asioiden käsittelyssä sekä avioerojen käsittelyssä, jotka tuolloin käsiteltiin riita-asioina.³ Erityistä sovittelumenettelyä ei tunnettu vanhassa järjestelmässä, mikä oli myös huomattava ero.⁴

Vuonna 1918 käyty sisällissota vaikutti vahvasti tutkittavan ajan oikeuskäytäntöihin.⁵ Punaisten luomat vallankumousoikeudet ja vallankumoukselliset ylioikeudet Etelä- ja Lounais-Suomessa ehtivät tehdä lyhyen hallintokautensa aikana huomattavia uudistuksia hallitsemillaan alueillaan.⁶ Valkoiset sen sijaan perustivat väliaikaisia erityistuomioistuinta toteuttaakseen ankaran vastuun linjaa voitettuaan sodan. Koko Suomesta valjastettiin lainopiskelijoita ja lakimieskunta valtionrikosoikeuksiin,⁷ mikä on Jukka Kekkonen mukaan jättänyt syviä ja pysyviä jälkiä heidän ajatus- ja kokemusmaailmaansa.⁸

¹ Arkistojen portti, Raastuvanoikeudet.

² Vuoden 1993 alioikeusuu-distuksesta esim. Ervasti 1997, passim.

³ Avioero uudistuksesta Jaakkola 1989, passim.

⁴ Ks. oikeusmenettelyiden eroista ja vanhaa järjestelmää osoitetusta kritiikistä Ervasti 1997, 13-14.

⁵ Kekkonen 1998, 50-51.

⁶ Kekkonen 1998, 50-51.

⁷ Wunsch 2010, 125-126; Kekkonen 1998, 56.

⁸ Kekkonen 1998, 56.

Sisällissodan aikaan Tornio päättyi valkoisen puolen hallintaan Tornion taistelun jälkeen, jonka jälkeen ei mennyt kauan, kun koko Pohjois-Suomi oli valkoisen puolen hallinnassa.⁹

Valkoisten voitettua ja sodan päätyttyä poliittinen kahtiajakautuminen alkoi hellittämään Torniossa muun Suomen tavoin nopeanlaisesti. Voittajien ankarasta linjasta luovuttiin pian sodan jälkeen, mistä kertovat esimerkiksi vuoden lopussa tehdyt armahdukset sekä armahduslait vuosina 1920 ja 1921.¹⁰ Tästä huolimatta kahtiajakautumisen aika ei päättynyt lopullisesti Suomessa, sillä vasemmiston vastainen ilmapiiri alkoi vahvistua 1920- ja 1930-lukujen vaihteessa.¹¹ Tästä kertoo muun muassa valtio- ja maanpetoksista ensimmäisessä oikeusasteessa tuomittujen ja valtiorikosvankien määrän suuri kasvu vuosien 1930–1934 välillä.¹²

Vuosien 1919–1932 aikaan Suomessa oli käytössä kieltolaki. Kieltolaki on huomattava ero nykypäivän lainsäädäntöön ja sen vaikutukset näkyivät muun muassa rikollisuuden ja salakuljetuksen kasvuna.¹³ Kieltolain lisäksi Suomea koetteli 1930-luvun alussa lama (pula-aika). Ilmiö oli maailmanlaajuinen ja se alkoi New Yorkin pörssiromahduksesta vuonna 1929.¹⁴ Vaikka laman vaikutukset kestivät Suomessa suhteellisen vähän aikaa,¹⁵ aiheutti lama silti muun muassa työttömyyttä ja maataloustyöläisryhmän supistumista.¹⁶ Myös valtion tulot laskivat ja vaikka valtion velkaa ei kasvatettu vuoden 1928 jälkeen, tuli velasta taakka valtiolle markan devalvoitumisen seurauksena vuonna 1931.¹⁷

Vuosien aikaan 1921–1936 Tornio oli pieni alle 2500 asukkaan kaupunki, joka kärsi muuttotappiosta ja heikosta syntyvydestä, mutta jonka väkiluku silti kasvoi muutamalla

⁹ Teerijoki 2010, 15; Wunsch 2010, 125.

¹⁰ Kekkonen 1998, 57-58; Kekkonen 1995, 61-63. Ks. myös Tornion tilanteesta Teerijoki 2010, 16-19.

¹¹ Teerijoki 2010, 15; Kekkonen 1995, 63.

¹² Hannula 2004, 188-189; Kekkonen 1996, 190-191.

¹³ Esim. Perämeren alueen salakuljetuksesta Filpus 2001, partim.

¹⁴ Suomessa lama alkoi hieman aikaisemmin kuin muualla. Maatalous joutui vaikeuksiin jo vuonna 1928 huonon sadon vuoksi. Jo tuona vuonna asetti sen aikainen Sunilan hallitus Taloudellisen neuvottelukunnan selvittämään mistä uhkaava pulakausi johtuu. Lama vaikeutti tilannetta entisestään. Kalela 1987, 20-25; Hjerppe et al. 1993, 1; Autio et al. 1991, 6.

¹⁵ Hjerppe et al. 1993, 1.

¹⁶ Kalela 1987, 80-81.

¹⁷ Hjerppe et al. 1987, 12-13.

sadalla.¹⁸ Mainitut ilmiöt ovat vaikuttaneet Tornioon ja sen raastuvanoikeuteen, joten niiden vaikutuksia voi koittaa havaita tuomiokirjoista.

Raastuvanoikeus- ja tuomiokirja -termien lisäksi työssä tulee vastaan muita oikeustermejä, kuten yksipuolinen tuomio, pykälä, vastaaja ja kantaja sekä oikeusasiat. Oikeusasiat jaetaan työssä riita-asioihin, rikosasioihin ja muihin oikeusasioihin. Riita-asioilla tarkoitetaan siviiliprosessissa — eli riita-asian oikeudenkäynnissä — käsiteltäviä asioita, jossa tarkoituksena on yksityisoikeudellisten etujen suojeleminen.¹⁹ Riita-asian oikeudenkäynnissä osapuolina ovat vastaaja ja kantaja. Kantajalla tarkoitetaan riitapuolta, joka tuo esiin riidanalaisen vaatimuksen (kanteen),²⁰ ja vastaajalla riitapuolta, johon vaatimus kohdistetaan.²¹ Rikosasioilla tarkoitetaan tässä työssä raastuvanoikeuden käsittelemiä rikostapauksia. Muilla oikeusasioilla tarkoitetaan tuomiokirjojen loppuja asioita kuten hakemusasioita, todistajien kuulusteluja, konkurssiasioita, virkavalvoja yms. Yksipuolinen tuomio tarkoittaa tuomiota, joka annetaan, vaikka vastaaja ei ole saapunut oikeuteen asian käsittelyä varten.²² Pykälällä (§) tarkoitetaan tässä työssä tuomioluetteloon dokumentoitua käsittelyistuntoa. Samasta riitatapauksesta saattaa olla useampia pykälä, jos tapausta on jouduttu lykkäämään.

Olen käyttänyt tuomiokirjojen valitsemisessa viiden vuoden otantaa, eli yksi tuomiokirja viiden vuoden välein. Tuomiokirjojen laajuuden ja kandidaatintyön rajallisen sivumäärän vuoksi pitkien aikavälien tutkiminen olisi hankalaa ilman otannan käyttöä. Otantaa käyttäen vuosiksi valikoituivat vuodet 1921–1936. Vuosi 1921 sen vuoksi, että se oli Tornion juhlavuosi ja sisällissodan aiheuttamasta kaaoksesta oli kulunut muutama vuosi. Vuosi 1936 oli viiden vuoden otannalla viimeinen vuosi ennen toista maailmansotaa, jonka vuoksi se jäi viimeiseksi tutkittavaksi vuodeksi.

Tuomiokirjoista olen käynyt läpi tuomioluettelot ja muutaman kokonaisen riita-asian esimerkkiluonteisesti. Muiden Suomen raastuvanoikeuksien käsittelemistä tapauksista tiedot on saatu Suomen virallisista tilastoista (SVT). En ole katsonut kaikkien riita-

¹⁸ Teerijoki 2010, 25-27.

¹⁹ Pieni tietosanakirja IV Sandels – Öölanti 1952, 109; Pieni tietosanakirja III Lovat – Sandelin 1951, 717.

²⁰ Pieni tietosanakirja II Hollo – Louvre 1950, 304.

²¹ Pieni tietosanakirja IV Sandels – Öölanti 1952, 636.

²² Pieni tietosanakirja IV Sandels – Öölanti 1952, 778.

asioiden päätöstä, sillä tutkimukseni keskittyy nimenomaan riita-asioiden ilmenemiseen, määrään ja luokitteluun, sekä löytöjen analysointiin.

Vaikka olen hyödyntänyt tilastoja, käytin työssä pääasiassa laadullisen tutkimuksen metodeja, sillä en pyrkinyt tilastollisiin yleistyksiin. Tarkoituksena on ollut luoda ymmärrystä Tornion raastuvanoikeudessa käsiteltyihin riita-asioihin. Metodikirjallisuutena työssäni on Sarajärvi Annelin ja Tuomi Jounin kirjoittama *Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi* (2018). Kirjan pohjalta metodiksi valikoitui perinteinen laadullinen tutkimus, siten että valitsin analyysiyksiköt tuomiokirjoista, mutta olen pyrkinyt käyttämään aikaisempaa tutkimusta Suomen poliittisista ja oikeudellisista oloista analyysia ohjaavana tekijänä. Olen käynyt tuomiokirjojen tuomioluettelot systemaattisesti läpi, mutta lähiluku ei työssä ollut mahdollinen aineiston suuren koon takia.

Tuomiokirjoihin liittyy lähdekriittinen varaus. Koska tuomiokirjat ovat ihmisen tekemiä ja laatimia, voivat ne sisältää virheitä, jonka takia ne eivät välttämättä anna täysin totuudenmukaista kuvaa Tornion raastuvanoikeuden jutuista. Lähdekritiikki tuli vastaan varsinkin vuoden 1936 kohdalla, sillä SVT:n dokumentoidut Tornion raastuvanoikeuden työtilit eivät täsmää tekemiini löytöihin.²³ Kyse ei kuitenkaan ole virheestä osaltani, sillä pelkästään rikos- ja riita-asioiden määrä ylittää tuomioluetteloissa olleiden pykälien kokonaismäärän. Tapauksia on saatettu dokumentoida joihinkin muihin asiakirjoihin tai sitten tuomiokirjan loput osat ovat tuhoutuneet, sillä Kansallisarkistossa on vain yksi tuomiokirja kyseiseltä vuodelta. On olemassa myös mahdollisuus, että joitain riita-asioita olisi jostain syystä jätetty pois tarkoituksella, vaikka en pidä tätä kovin todennäköisenä. Tuomiokirjat ovat toimineet aikanaan virallisina ja juridisina todistus- ja lähdeaineistoina, jotka on laatinut aikansa virallinen taho. Niinpä ne antavat vähintään suuntaa antavasti tietoa Tornion raastuvanoikeudessa käydyistä riita-asioista, sekä Tornion sen aikaisesta tilanteesta.

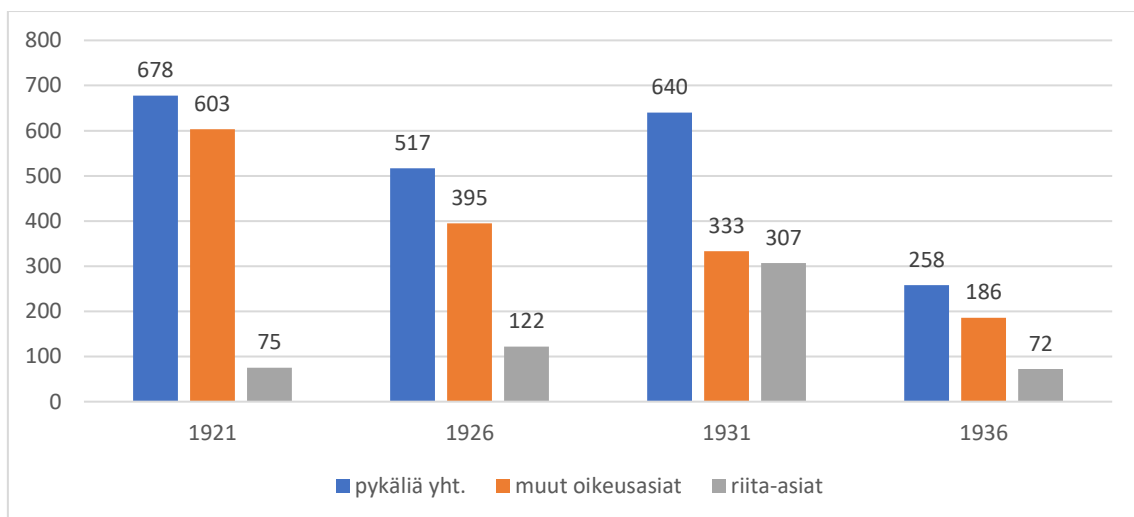
²³ Taulukossa 1 lähdekritiikki näkyy, kun löytöjä verrataan Tornion raastuvanoikeuden työtileihin. Alaluvussa 1.3 vuoden 1936 ongelma tulee vastaan, kun Tornion raastuvanoikeuden tilannetta verrataan edeltäviin vuosiin.

1. Riita-asioiden määrällinen kehitys

1.1 Pääpiirteittäinen kehitys vuosina 1921—1936

Tornion raastuvanoikeuden tuomiokirjojen tuomioluetteloihin oli vuosina 1921, 1926, 1931 ja 1936 merkitty 2093 pykälää (§). Kuviosta 1. voi havaita, miten paljon kunkin vuoden tuomiokirjassa oli pykälää ja kuinka paljon pykälästä oli riita-asioihin keskittyviä.

Kuvio 1. Tornion raastuvanoikeuden tuomiokirjojen tuomioluetteloihin merkittyjen pykälien jakautuminen riita- ja muihin oikeusasioihin viiden vuoden välein (1921–1936).²⁴

Taulukosta 1. voi nähdä riita-asioille tehtyjen päätösten määrän sekä riitatapausten reaalin määrän. Tornion raastuvanoikeudessa käsiteltiin yhteensä 447 riitatapausta tutkitavina vuosina. Lykkäysten määrä oli jokaisena vuona huomattava, mikä on lisännyt raastuvanoikeuden työmäärää. Myös muiden oikeusasioita on lykätty paljon, minkä voi havaita vertaamalla Kuviota 1. Liitteeseen 1. Liitteeseen on merkitty Tornion ja sen lähikaupunkien raastuvanoikeuden työtilit.

²⁴ Tornion raastuvanoikeuden tuomiokirjat 1921, 1926, 1931, 1936. Tornion raastuvanoikeuden I arkisto (TRoIA). Al:273; Al:281; Al:287; Al:292. Kansallisarkisto (KA).

Lykättyjen riitatapausten suuri määrä ei ollut vain Tornion raastuvanoikeuden ongelma, vaan sitä voidaan pitää vanhan alioikeusjärjestelmän ongelmana. Kaijus Ervasti on kirjoittanut juuri tästä aiheesta tutkimuksessaan *Alioikeusuudistuksen seuranta. Riita-asiat tilastojen ja oikeudenkäyntiasiakirjojen valossa* (1997). Tutkimuksessaan hän tutki vuoden 1993 alioikeusuudistusta ja sen vaikutuksia Suomen oikeusjärjestelmään. Hänen mukaansa vanhassa järjestelmässä monimutkaisia asioita jouduttiin usein lykkäämään, mikä johtui siitä, että haastehakemukset olivat usein epämääräisiä, jonka vuoksi kantaja kehittäi edelleen kannettaan oikeudenkäynnin alussa. Tällöin vastaaja sai vasta haasteen kehittelyn jälkeen riittävästi selkoa kantajan vaatimuksista.²⁵

Taulukko 1. Tornion raastuvanoikeuden tuomiokirjojen riitatapauksille tehtyjen toimenpiteiden määrä sekä tuomiokirjojen riitatapausten määrä verrattuna suluissa näkyviin Tornion raastuvanoikeuden työtileihin (1921-1936).^{26 27}

	Päättämisten, sovintojen, sikseen jättämisten ym. määrä	Lykkäysten määrä	Riitatapaukset tuomioluetteloissa sekä työtileihin merkityt riitatapaukset
1921	48	27	56 (58)
1926	87	34	90 (93)
1931	247	60	248 (242)
1936	52	20	54 (153)

²⁵ Ervasti 1997, 13-14.

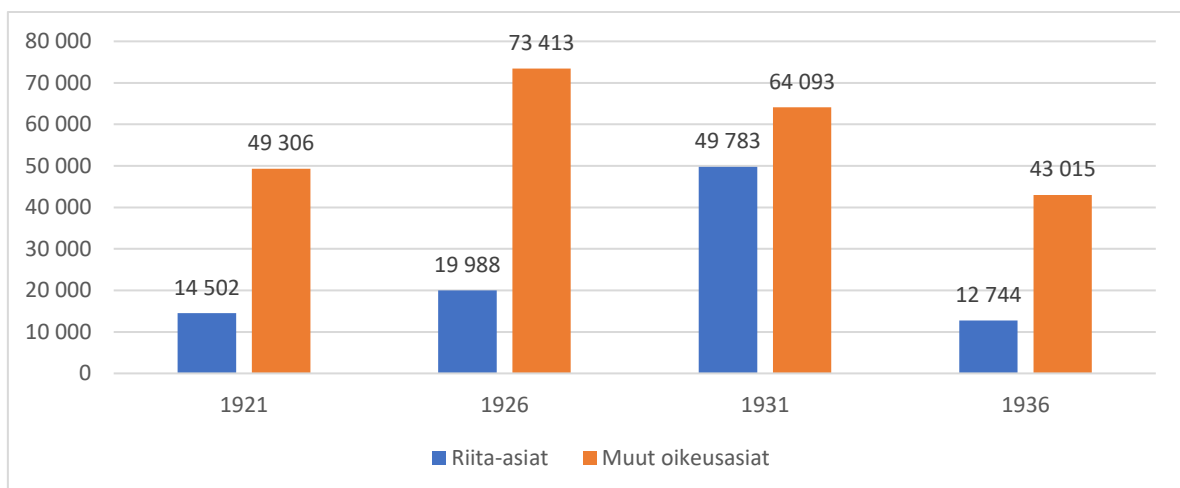
²⁶ Tornion raastuvanoikeuden tuomiokirjat 1921, 1926, 1931, 1936. TRoIA. Al:273; Al:281; Al:287; Al292. KA; Oikeustilasto. Raastuvanoikeuksien työtilit. 1921 SVT XXIII:31. Taulu 1; Tuomioistuimen ja ulosotonhaltijan toiminta. Raastuvanoikeuksien työtilit. 1925-1926, 1931-1932 ja 1935-1936. SVT XXIII:40, 62 ja 74. Taulut 1.

²⁷ Erot löydöissäni ja työtilien luvuissa johtuvat todennäköisesti erilaisista tilastointi tavoista ja kriteereistä. Joissakin tapauksissa esimerkiksi hakemusasointa oli merkitty samalla tavalla luetteloihin kuin riita-asioita, mikä saattaa selittää vuoden 1931 eron. Ilman lähilukua tällaisten poistaminen on hankalaa. Vuoden 1936 osalta ks. Johdanto.

Vaikka Ervastian tutkimus sijoittuu eri aikaan kuin tämä työ, on oikeusjärjestelmä ollut aika lailla samankaltainen koko 1900-luvun vuoteen 1993 asti ilman suurempaa oikeuslaitoksen kokonaisuudistusta,²⁸ joten Ervastian osoittama kritiikki vanhaa järjestelmää kohtaan koskee ainakin osin myös tutkimani ajan oikeusjärjestelmää. Tätä puoltaa myös kritiikki, jota annettiin oikeusjärjestelmää kohtaa 1900-luvun alkupuoliskolla. Esimerkiksi Granfeltin komitea piti hitautta yhtenä oikeudenkäytön pahimpana epäkohtana vuonna 1919.²⁹ Uudistusehdotuksia tehtiinkin jo 1900-luvun alkupuoliskolla, mutta suurin osa hylättiin erimielisyyksien ja politiikan vuoksi.³⁰

Riita-asioiden kehitys muissa Suomen raastuvanoikeuksissa muistuttaa Tornio raastuvanoikeuden riitatapausten kehitystä, mutta Torniossa riita-asioiden määrän kasvu on suhteessa hieman suurempaa (vrt. Kuvio 1 ja Kuvio 2). Muiden oikeusasioiden määrässä sen sijaan on eroja. Suomen raastuvanoikeuksissa muiden oikeusasioiden määrä kasvaa vuoteen 1926 asti, jonka jälkeen määrä alkaa laskemaan (ks. Kuvio 2). Tornion raastuvanoikeudessa tilanne erosi hieman tästä, sillä muiden oikeusasioiden määrä laski koko tutkittavan ajan (ks. Kuvio 1 ja Liite 1.).

Kuvio 2. Suomen raastuvanoikeuksien työtilit viiden vuoden välein (1921—1936)³¹

²⁸ Nousiainen 1985, 112-123.

²⁹ Nousiainen, 112.

³⁰ Nousiainen, 123.

³¹ Oikeustilasto. Raastuvanoikeuksien työtilit. 1921 SVT XXIII:31. Taulu 1; Tuomioistuimen ja ulosotonhaltijan toiminta. Raastuvanoikeuksien työtilit. 1925-1926, 1931-1932 ja 1935-1936. SVT XXIII:40, 62 ja 74. Taulut 1.

Mielenkiintoista on, että Tornion raastuvanoikeuden tilanne ero lähimpien kaupunkien raastuvanoikeuksien tilanteesta (ks. Liite 1 ja Liite 2). Oulussa muiden oikeusasioiden kehitys vastaa muualla Suomessa tapahtunutta kehitystä, mutta Kemissä tilanne erosi myös tästä kehityksestä (ks. Liite 1). Riita-asioissa kehitykset muistuttivat toisiaan, mutta Kemissä ja Oulussa kasvu oli huomattavasti suurempaa (ks. Liite 2). Erot saattavat johtua paikallisista tekijöistä, jotka eivät tässä työssä selvinneet.

1.2 Vuosien 1921 ja 1926 tarkempi tarkastelu

Vuoden 1921 tuomiokirjan tuomioluettelossa oli eniten pykälää, mutta riita-asioita käsiteltiin muita vuosia vähemmän. Ero muihin vuosiin on huomattava, sillä muina vuosina muiden oikeusasioiden pykälien määrä ei ylittänyt 400 (ks. Kuvio 1). Riita-asioiden pieni määrä ei tarkoita, etteikö riitojen selvittelylle oikeusteitse olisi voinut olla enemmänkin tarvetta. Liitettä 1 ja Kuviota 1 vertailemalla voi huomata, että pykälien suuri määrä vuonna 1921 johtui suuresta lykkäysmäärästä. Todennäköisesti oikeudessa on käsitelty vaikeita ja aikaa vieviä tapauksia, mikä on lisännyt raastuvanoikeuden työmäärää ja kykyä käsitellä vähemmän tärkeitä tapauksia kuten riitatapauksia.

Vuoden 1921 tuomiokirjan oikeustapausten suureen määrään on todennäköisesti vaikuttanut muun muassa sisällissota. Vaikka sodasta oli jo muutama vuosi aikaa ja Torniossa oli palattu vakaisiin oloihin³² sekä vankilaluku oli lähtenyt Suomessa laskemaan,³³ ³⁴ elettiin Suomessa vielä kriisiajan loppua.³⁵ Sisällissodan aiheuttaman laman vaikutukset kestivät Suomessa vuoteen 1923 asti,³⁶ mikä on voinut heijastua Suomen raastuvanoikeuksien toimintaan. Lisäksi Jukka Kekkonen mukaan sisällissodan vaikutukset näkyivät Suomen yleisissä tuomioistuimissa sodan aikaisina asioina, joita käsiteltiin vielä 1920-luvulla Suomen yleisissä oikeuksissa. Esimerkiksi valtio- ja maanpetosvankien

³² Teerijoki 2010, 20.

³³ Hannula 2004, 12.

³⁴ Hannula 2004, 178-184.

³⁵ Hannula 2004, 44.

³⁶ Hannula 2004, 44.

määrä pysyi korkeana 1920-luvun puolivälin tienoille asti.³⁷ Torniossakin on saatettu käsitellä joitakin sodan aikaisia asioita tuona vuonna, mikä on saattanut nostaa muiden oikeustapausten määrää.

Tornion raastuvanoikeuden tavoin myös muiden Suomen raastuvanoikeuksien käsittelemien riitatapausten määrä jäi normaalia pienemmäksi vuonna 1921. Riita-asioiden laskeminen Suomen raastuvanoikeuksissa alkoi ensimmäisen maailmansodan alkupuolella ja se jatkui 1920-luvun alkuun.³⁸ Tämä viittaa sotien laskeneen Suomen raastuvanoikeuksien käsittelemien riitojen määrää. Korrelaatio ei välttämättä aina tarkoita kausaliteettia, mutta sotien ja varsinkin sisällissodan aikana oikeuksien mahdollisuus toimia normaalisti oli rajoittunut. Tästä kertoo esimerkiksi Oulun raastuvanoikeuden ja Vaasan hovioikeuden käymä kirjeenvaihto myöhästyneistä luetteloista vuonna 1918.³⁹ Sisällissodan vaikutukset vuonna 1921 ovat siten saattaneet olla niin tapausten kokonaismäärää nostavia kuin riitatapausten määrää laskevia.

Sisällissodan lisäksi vuoden 1921 tuomiokirjan oikeustapausten suuruuteen on todennäköisesti vaikuttanut myös kieltolaki. Vaikka kieltolain vaikutukset eivät vielä vuonna 1921 näkyneetkään Torniossa yhtä kovasti kuin kieltolain myöhempinä vuosina,⁴⁰ oli Tornion poliisin kirjaamien juopumusten määrä noussut 45:llä vuoden 1919 tasosta.⁴¹ Tämän lisäksi kieltolain ensimmäisten vuosien aikaan (1919-1923) raastuvanoikeuksissa käsiteltiin valtaosa kaikista tullirikoksista, mikä Filpuksen mukaan johtui tullisäännöistä: tullirikosasiat käsiteltiin sen kaupungin raastuvanoikeudessa, jonka tullikamaripiiriin alueella rikos oli tehty. Tornion raastuvanoikeudessa annettiinkin vuosien 1919-1921 aikana 47 salakuljetustuomiota.⁴² Rikollisuus oli muutenkin korkeaa Torniossa vuonna 1921, sillä Tornion poliisin tietoon tuli 630 rikosta, mikä on huomattavasti enemmän

³⁷ Kekkonen 1996, 190-191.

³⁸ Suomen raastuvanoikeuksien käsittelemien riita-asioiden kokonaismäärä vuonna 1921 oli huomattavasti suurempi kuin edellisenä vuonna ja melkein kaksi kertaa suurempi kuin vuosien 1916-1920 keskimääräinen luku. Vuosien 1911-1915 keskimääräinen luku oli lähempänä vuoden 1922 lukua, joka taas oli huomattavasti suurempi kuin vuoden 1921 luku. SVT XIII 1923 ja 1924, 1-2.

³⁹ Vaasan hovioikeus lähetti Oulun raastuvanoikeudelle kirjeen vuoden 1918 toukokuussa, jossa kyseltiin sakko-, kiinnitys- ym. luetteloiden perään. Vielä puoli vuotta myöhemmin lakisääteiset ilmoitukset olivat edelleen myöhässä ja raastuvanoikeudessa valitettiin työruuhkaa. Myös raastuvanoikeuden käsittelemien tapausten määrä jäi selvästi normaalia vähemmäksi. Wunsch 2010, 128-130.

⁴⁰ Teerijoki 2010, 106-107; Filpus 2001, 53.

⁴¹ Vuonna 1919 kirjattiin 58 juopumusta, kun vuonna 1921 juopumuksia kirjattiin jo 103. Filpus 2001, 53.

⁴² Filpus 2001, 56.

kuin hieman isommassa lähikunnassa Kemissä, jossa poliisin tietoon tuli 308 rikosta.⁴³ Tornion raastuvanoikeudessa käsiteltiin kuitenkin vain 223 rikostapausta raastuvanoikeuden työtilien perusteella,⁴⁴ joten vuoden korkea rikollisuus ei vaikuttaisi yksin ruuhkauttaneen raastuvanoikeuden toimintaa.

Todennäköistä on, että Tornion paikallisilla asioilla on ollut vaikutusta sotien ja kieltolain lisäksi. Salakuljetus ei johtunut vain kieltolaista, sillä sitä esiintyi Torniossa jo ennen kieltolakia. Esimerkiksi Teerijoen mukaan Tornion rajanvalvontaan ei Suomen itsenäistymisen jälkeen oltu tyytyväisiä rajavartiosotilaiden osallistuttua salakuljetukseen sekä rajan yli pääsevien rikollisten, kiihottajien ja vallankumouksellisen kirjallisuuden vuoksi. Tilanteen arvioitiin kuitenkin rauhoittuneen vuonna 1921.⁴⁵ Filpuksen mukaan Ruotsin rajan läheisyys vaikutti Torniossa salakuljetukseen 1920-luvun alussa, mikä näkyi korkeassa rikollisuudessa.⁴⁶

Vuoteen 1926 tultaessa Tornion raastuvanoikeuden tilanne vaikuttaisi muuttuneen vuoden 1921 tilanteesta. Vaikka tuomioluetteloon merkittyjen riitapykäliden määrä nousikin 47:llä, laski muiden pykäliden määrä yli 200:lla (ks. Kuvio 1). Huomattavaa on, että muita oikeustapauksia käsiteltiin melkein yhtä paljon kuin vuonna 1921 (ks. Liite 1), mikä viittaa tehtyjen lykkäysten vähentyneen. Myös sisällissodan vaikutukset ovat todennäköisesti tässä vaiheessa pienemmät kuin vuonna 1921.⁴⁷ Tornion rikollisuuskin vaikuttaisi vähentyneen, sillä vuonna 1926 poliisin tietoon tuli 317 rikosta.⁴⁸ Sen sijaan juopumusten määrä nousi,⁴⁹ mikä viittaa kieltolain vaikutusten kasvamiseen, mitä vahvistaa Teerijoen havainto, jonka mukaan Torniossa oli 1920-luvun puolivälissä enemmän väkeviä alkoholijuomia tarjolla kuin vuosikymmenen alussa.⁵⁰

Kaiken kaikkiaan vaikuttaisi, että rikollisuus ja muiden oikeusasioiden suuri määrä vaikutti molempien vuosien riita-asioiden määrään. Vuonna 1921 sisällissodan

⁴³ Filpus 2001, 51-53.

⁴⁴ SVT XXIII:31, 6-7.

⁴⁵ Teerijoki 2010, 15-16.

⁴⁶ Filpus 2001, 53-54.

⁴⁷ Sisällissodan syvävaihe kesti vuoteen 1921 asti ja taloudellisen laman voi sijoittaa vuoteen 1923 asti. Hannula 2004, 44.

⁴⁸ Filpus 2001, 51-53.

⁴⁹ Vuonna 1921 Tornion poliisi kirjasi 103 juopumusta ja vuonna 1926 204 juopumusta. Filpus 2001, Liite 12.

⁵⁰ Teerijoki 2010, 106-107.

jälkivaikutukset näkyivät oikeusasioiden määrässä kieltolain ja salakuljetuksen kanssa. Nämä nostivat käsiteltyjen rikosten sekä muiden oikeusasioiden määrää. Näiden lisäksi lykkäysten määrä oli suuri, mikä lisäsi entisestään oikeuden työmäärää. Rikollisuus sekä oikeustapausten ja lykkäysten suuri määrä saattoi vaikuttaa oikeuden mahdollisuuteen käsitellä riitatapauksia, minkä vuoksi niiden määrä jäi vähäiseksi. Vuoteen 1926 tultaessa sisällissodan vaikutukset olivat vähentyneet, mikä näkyi riita-asioiden nousuna. Myöskään lykkäyksiä ei tehty yhtä paljon kuin vuonna 1921, mikä on helpottanut raastuvanoikeuden työtä. Sen sijaan kieltolain vaikutukset olivat kasvaneet, jonka vuoksi muiden oikeusasioiden määrä pysyi suhteellisen korkeana niiden määrän laskemisesta huolimatta.

1.3 Vuosien 1931 ja 1936 tarkempi tarkastelu

Tuomiokirjoista mielestäni vuosi 1931 erottuu selkeästi joukosta. Tuomiokirjassa melkein puolet käsitellyistä jutuista on riita-asioita (ks. Kuvio 1). Riita-asioiden määrä on myös muita vuosia huomattavasti korkeampi, mikä viittaa siihen, että vuoden 1926 jälkeen on tapahtunut jotain. Samaan aikaan käsiteltyjen rikosten määrä väheni, sillä raastuvanoikeudessa käsiteltiin vain 154 rikosta.⁵¹ Kuviossa 1. ja Kuviossa 2. havaittava riita-asioiden kehityksen samankaltaisuus viittaa siihen, että molemmissa tapahtunut nousu vuonna 1931 johtuu todennäköisesti samasta tekijästä. Nousiainen Kevät on omassa tutkimuksessaan Suomen alioikeuksien riita-asioista päättänyt siihen, että 1930-luvun lama on aiheuttanut Suomen alioikeuksissa riitatapauksen määrän suuren nousun 1930-luvun alussa.⁵²

Vuoteen 1936 tultaessa Tornion raastuvanoikeuden tilanne vaikuttaisi tuomiokirjojen perusteella muuttuneen vuoden 1931 tilanteesta. Tuomiokirjassa on vähiten käsiteltyjä tapauksia tutkittavista kirjoista (ks. Taulukko 1). Huomattavaa on, että ilmi SVT:n työtien mukaan Tornion raastuvanoikeudessa olisi käsitelty 153 riitaa, mikä on

⁵¹ SVT XXIII:62, 6-7.

⁵² Nousiainen 1985, 135-138.

huomattavasti enemmän kuin tuomiokirjasta saamani luku.⁵³ Kuviossa 1. näkyvä riitatapausten lasku ei siten todellisuudessa ollut niin jyrkkää, sillä raastuvanoikeuden käsittelemien riitatapausten määrä vuonna 1936 on suurempi kuin vuonna 1926. Joka tapauksessa käsiteltyjä riitoja on huomattavasti vähemmän kuin vuonna 1931. Samanlainen tilanne oli myös Suomen muissa raastuvanoikeuksissa (ks. Kuvio 2 ja Liite 2).

Tämä vuoden 1931 jälkeen tapahtunut tapausten lasku voi johtua kieltolain päättymisestä vuonna 1932 ja pula-ajan aiheuttaman taloudellisen laman loppumisesta vuoden 1934 jälkeen.⁵⁴ Pula-aika oli aiheuttanut riita-asioiden määrän kasvua ja kieltolaki rikollisuuden kasvua, joten niiden päättymisen voisi selittää asiamäärän vähenemisenä. Rikollisuuden vähenemisestä huolimatta Teerijoen mukaan juopumukset lähtivät nousuun Tornion kaupungissa: vielä 1930-luvun loppupuoliskollakin tehtiin vuosittain 400–500 juopumispidätystä. Järjestyshäiriöiden määrä kuitenkin väheni,⁵⁵ mikä saattaa selittää muiden oikeusasioiden kokonaisvähentymistä. Näiden lisäksi poliittinen kahtiajakautuminen oli alkanut Torniossa hellittämään Lapuan liikkeen kieltämisen jälkeen. Tästä kertoo esimerkiksi se, että vasemmisto asetti ehdokkaita vuoden 1936 kunnallisvaaleissa kuuden vuoden jälkeen ja sai kolme edustajaa Tornion valtuustoon.⁵⁶

SVT:n tietojen perusteella vuoden 1936 tuomiokirjan avulla kyseisestä vuodesta ei voi saada niin hyvää kuvaa kuin muista tutkimistani vuosista, kun kakista vuoden riitatapauksista ei ole tarkempaa tietoa. Esimerkiksi Taulukon 2. tiedot voivat muuttua huomattavasti, jos nämä loput riita-asiat kävisi läpi. Puuttuvia riita-asioita voisi koittaa etsiä muista Tornion raastuvanoikeuden asiakirjoista.⁵⁷

⁵³ Johdannossa käsittelin lähdekritiikkiä vuoteen 1936 liittyen.

⁵⁴ Hannula 2004, 44.

⁵⁵ Teerijoki 2010, 109-110.

⁵⁶ Teerijoki 2010, 156-157.

⁵⁷ Tornion raastuvanoikeuden I:ssä arkistossa on tuomiokirjojen lisäksi lainhuudatus-, kiinnitys-, avioehto- ja holhousasiain pöytäkirjoja vuodelta 1936. Tarkistin, että avioehto- ja avioeroja ei ollut laitettu avioeroja tms.

2. Oikeudessa käsitellyt riita-asiat

Taulukosta 2 voi havaita kuinka paljon tietynlaista riitatapausryhmää on lykätty ja kuinka paljon eri riitatapauksia Tornion raastuvanoikeudessa käsiteltiin minäkin vuonna. Taulukosta 2 voi myös havaita, että saatavat ja velkomukset olivat selkeästi suurin riitatapauksen syy. Lykkäysten määrän Taulukossa 2 saa, kun tapauksien yhteismäärän vähentää pykäliden määrästä.

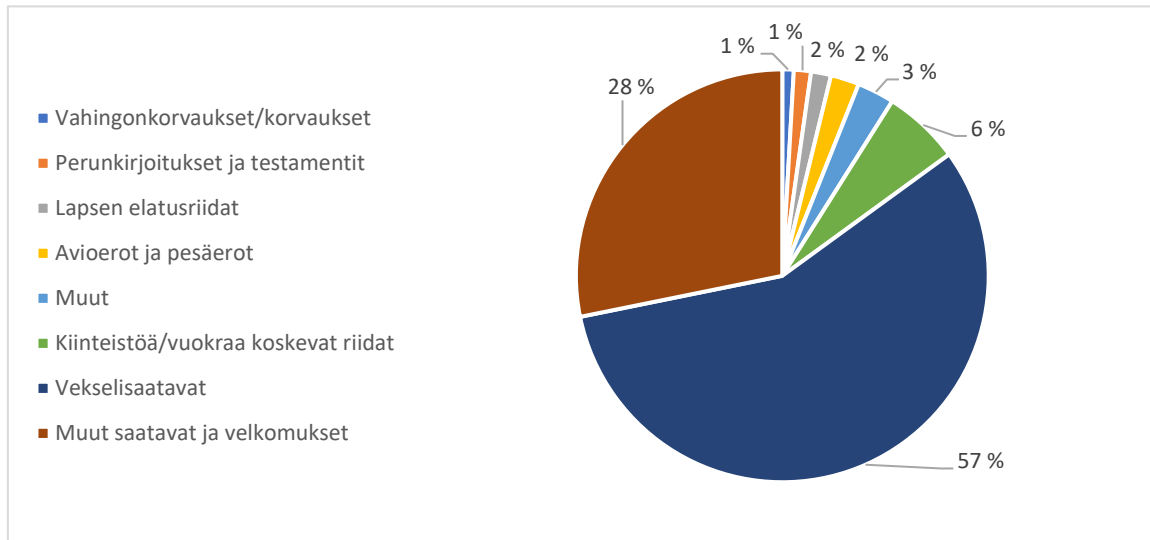
Taulukko 2. Tornion raastuvanoikeuden tuomiokirjojen riitatapausryhmät vuosittain sekä tuomioluetteloihin merkityt pykälät (1921–1936)⁵⁸

Riidansyy	1921	1926	1931	1936	Tapauksia yht.	Pykäliden määrä (§)
Vahingonkorvaukset/korvaukset	0	3	1	1	5	11
Perunkirjoitukset ja testamentit	2	2	1	1	6	13
Lapsen elatusriidat	0	3	4	0	7	26
Avioerot ja pesäerot	3	3	0	4	10	17
Muut	4	0	3	6	13	23
Kiinteistöä/vuokraa koskevat riidat	3	1	21	2	27	35
Saatavat ja velkomukset	44	78	218	40	380	451
Yht.	56	90	248	54	447	576

Kuviosta 2 voi nähdä näiden eri riitatapausten määrän prosentuaalisen jakautumisen. Kuviossa 2 saatavat ja velkomukset on jaettu kahdeksi eri ryhmäksi, jotta vekselisaatavien suuruuden hahmottaa paremmin. Saatavat ja velkomukset pitävät paikkansa suurimpana riita-asiana jokaisena vuonna, mutta huomattavaa riitatapausten syiden määrässä on vuosittainen vaihtelu, jonka voi havaita Taulukosta 2.

⁵⁸ Tornion raastuvanoikeuden tuomiokirjat 1921, 1926, 1931, 1936. TRoIA. Al:273; Al:281; Al:287; Al:292. KA.

Kuvio 2. Tornion raastuvanoikeuden tuomiokirjojen riitatapausten syiden jakauma (1921–1936).⁵⁹

2.1 Yleisimmät riita-asiat: saatavat ja velkomukset

Tornion raastuvanoikeudessa käsiteltiin tutkittavina vuosina saataviin ja velkomuksiin liittyviä riitatapauksia yhteensä 380. Määrä on huomattava, sillä vain 15% käsitellyistä tapauksista kosketti jotain muuta kuin saatavaa tai velkomusta (ks. Kuvio 2). 254 näistä saatavista ja velkomuksista liittyi vekseliriitoihin (ks. Kuvio 2). Loput 126 saatava- ja velkomusriitaa koostuivat monista erilaisista tyypeistä, kuten kauppalaskuun ja velkakirjaan liittyvistä saatavista.

Velkomusten ja saatavien määrä nousee tutkittavana ajanjaksolla vuoteen 1931 asti ja kasvu on varsinkin voimakasta vuosien 1926 ja 1931 välillä (ks. Taulukko 2). Myös kiinteistö ja vuokra riidoissa tapahtuu selkeä piikki vuonna 1931. Muiden riitatapausten osalta muutokset vaikuttaisivat olevan satunnaisia, sillä niissä ei ole havaittavissa selviä piikkejä nousuissa tai laskuissa.

Nousiainen havaitsi tutkimuksessaan, että suurin osa Suomen alioikeuksien käsittelemistä riitatapauksista maailmansotien välissä koostui erilaisista tavaravaihtoon

⁵⁹ Tornion raastuvanoikeuden tuomiokirjat 1921, 1926, 1931, 1936. TRoIA. Al:273; Al:281; Al:287; Al:292. KA.

liittyvistä velkomuksista ja vekseliriidoista. Tällaisten tapausten vaihtelu määrittää riita-asioiden kokonaismäärää tuona aikana ja niiden määrä kasvoi varsinkin 1930-luvun lammavuosina.⁶⁰ Hänen mukaansa myös Ulf Drugge totesi tutkimuksessaan Uumajan ja Luulajan alioikeuksien irtainta omaisuutta koskevien riitatapausten vaihtelevan taloudellisten suhdanteiden mukaan siten että laskusuhdanteiden aikaan tällaiset riidat lisääntyivät.⁶¹ Nousiaisen ja Druggen tekemät havainnot pätevät myös Tornion raastuvanoikeuteen. Ainoastaan vuoden 1921 tuomiokirjassa vekselijutut eivät olleet suurin riita-asiaryhmä, jolloin niitä käsiteltiin 12.

Vekselijutut olivat tuomiokirjoissa muiden saatava- ja velkomustapausten tavoin suhteessa vähiten lykätyin riita-asia, sillä velkomuksiin ja saataviin liittyvistä pykälistä $\approx 84\%$ oli ainutkertaisia tapauksia (ks. Taulukko 2). Tämä voi johtua tällaisten riitojen yleisyydestä ja rutiininomaisuudesta. Esimerkkeinä tavanomaisista vekseliriidoista tapaukset, joista toinen on vuodelta 1921 ja toinen 1936.

Vuoden 1921 (24.1.1921) vekselijutussa kantajana oli postinkuljettaja J. P. Huhtala ja vastaajana Saarela, joka oli jäänyt tilaisuudesta pois kertomatta estettä. Kantajan asiamies antoi oikeudelle haasteen, vekselin ja protestitodistuksen, jotka luettiin oikeudessa. Asiamies pyysi tuomittavaksi vekselin, protestikuluineen ja ”provisiooneineen”, vaatien kuuden prosentin korkoa saamiselle sekä korvausta oikeuskuluista. Oikeus katsoi vastaajan poissaolollaan jättäneen kiistämättä vekselin oikeaperäisyyden ja tuomitsi vastaajan maksamaan vekselin korkoineen sekä muut asiamiehen vaatimat maksut.⁶² Vekseliriitojen rutiinimaisuuden voi tässä tuomiokirjassa huomata valmiina olevina pohjina, joihin täytettiin käsin kirjoittamalla vain kantajan ja vastaajan tiedot, korvaussummat, päivämäärä ja yms. Muuten lappu oli valmiiksi täytetty. Tapausten on ilmeisesti katsottu olevan yleisesti niin samankaltaisia, että tällaisia täytettäviä lappuja voitiin käyttää.

Vuoden 1936 tuomiokirjassa tällaisia lappuja ei juurikaan enää käytetty vaan jutut kirjoitettiin pääsääntöisesti kirjoituskoneella. Vuoden 1936 (4.1.1936) vekselijutussa kantajana oli T:mi J. E. Olkkonen ja vastaajana maanviljelijä Emil Esko. Myös tässä

⁶⁰ Nousiainen 1985, 135-138.

⁶¹ Nousiainen 1985, 137.

⁶² Tornion raastuvanoikeuden tuomiokirja 24.1.1921 § 68. TRoIA Al:273. KA.

vekselijutussa vastaaja ei saapunut oikeuteen paikalle, mikä vaikuttaa olleen tämän tyy-
lisissä jutuissa yleistä. Tässäkin tapauksessa poissaolon ei katsottu estävän asian käsit-
telemistä ja oikeus ratkaisi asian. Oikeus nojasi tässä vuonna 1932 annettuun vekselila-
kiin. Oikeus tuomitsi vastaajan ulosoton uhalla maksamaan kantajalle vekselin kuuden
prosentin korolla sekä maksamaan kantajan oikeudenkäyntikulut.⁶³

Esimerkkinä harvinaisesta saatavaan liittyvästä riita-asiasta vuoden 1926 tapaus. Tapaus
koskee kassakrediitiivisopimukseen⁶⁴ liittyvää saatavaa. Vuoden 1926 tapauksessa kan-
tajana oli poliisikomisario Karl Hackzell ja vastaajana kihlakunnantuomari Yrjö Gumme-
rus, joka ei ollut saapunut tilaisuuteen paikalle. Kantaja jätti oikeudelle kanteen perus-
teeksi haastanomuksen, haasteen, ”osananaotodistuksineen”⁶⁵ ja ”kassakrediitiivikon-
trahdin”. Oikeus antoi yksipuolisen tuomion, jossa oikeus katsoi vastaajan poissaolollaan
jättänyt ”kassakrediitiivikontrahdin” oikeaperäisyyden kieltämättä. Vastaaja määrättiin
maksamaan 25 000 markkaa kymmenen prosentin vuotuisella korolla syyskyn 2:sta päi-
västä 1925 alkaen, sekä oikeudenkäyntikulut 350 markkaa.⁶⁶ Tällaisia tapauksia oli tä-
män lisäksi yksi, jonka käsittely oli vuonna 1931.

2.2 Yleisimmät riita-asiat: kiinteistö- ja vuokrariidat

Toiseksi yleisin riidansyy tutkittavalta ajanjaksolta on kiinteistö/vuokra, joka edustaa
6%:a kaikista riita-asioista (ks. Kuvio 2), vaikka huomattavaa tässäkin on vuosittainen
vaihtelu (ks. Taulukko 2). Muut riitatapaukset olivat tutkituissa tuomiokirjoissa huomai-
tavasti harvinaisempia.

Taulukon 3. kiinteistö- ja vuokrariidoissa näkyvä piikki johtuu todennäköisesti saatavien
ja velkomusten määrän nousun tavoin 1930-luvun lamasta. Vaikka ne eivät muuten seu-
raakaan saatavien ja velkomusten kehitystä, äkillinen nousu tapahtuu juuri velkomusten

⁶³ Tornion raastuvanoikeuden tuomiokirja 4.1.1936 § 1. TRoIA Al:292. KA.

⁶⁴ Kassakrediitiivi tarkoittaa, että pankki antaa määräpalkkiosta reaali-
vakuutta tai takuuta vastaan luoton-
saajalle oikeuden nostaa sovittuun määrään asti rahoja pankista maksettavaksi asetetuilla shekeillä. Pieni
tietosanakirja II Hollo-Louvre 1950, 337.

⁶⁵ Todennäköisesti tarkoitus lukea tiedoksiantotodistuksineen.

⁶⁶ Tornion raastuvanoikeuden tuomiokirja 11.1.1926 § 4. TRoIA Al:282. KA.

ja saatavien piikin kanssa samaan aikaan. Osittain kiinteistö- ja vuokrariidat liittyvät saataaviin, sillä niiden seassa on vuokra- ja maanvuokrasaatavia. Kekkonen mukaan Suomessa 1929 alkanut pula-aika ja sen luoma talouspula johtivat työttömyyden lisääntymiseen ja maatilojen pakkohuutokauppoihin viennin arvon romahtamisen ja hintojen laskun seurauksena.⁶⁷ Torniossakin oli korkea työttömyys vuosien 1929–1933 aikana.⁶⁸ Noursut työttömyys on todennäköisesti vaikeuttanut ihmisten kykyä hoitaa omia talousasioitaan, joka on voinut luoda aallon vuokrien perinnässä ja pakkomyynneissä.

Vuokra-/kiinteistöriidoista 10 liittyi maanvuokriin. Kaikki näistä tapauksista käsiteltiin vuonna 1931. Mielenkiintoisesti kaikissa kantajina oli Tornion kaupunginhallitus. Riita-asia, jonka käsittely aloitettiin 23.11.1931, on hyvä esimerkki tällaisen riitatapauksen käsittelystä. Kantajana oli mainittu Tornion kaupunginhallitus ja vastaajana Elis Kulju ja Aali Toratti.

Asian käsittelyistunnossa kantajaa edusti kaupunginjohtaja Erkki Mantere, mutta vastaajista vain Kulju oli itse ensimmäisessä käsittelyssä paikalla. Mantere jätti oikeudelle haasteen tiedoksiantotodistuksineen sekä haasteanomuksessa mainitun takauskirjan. Haasteen mukaan Antti Toratti ei ollut maksanut vuokria peltovarasta vuosilta 1929 ja 1930, eivätkä talonomistajat Elis Kulju ja Aali Toratti ole suostuneet maksamaan takaus sitoumuksen mukaista osaansa, vaikka ovat omavelkaiseen takaussitoumukseen suostuneet ja siten taanneet, että vuokrat tulevat maksetuksi. Kulju vaati kanteen hylkäämistä, vaikkakin hän myönsi menneensä Toratin kanssa takaussitoumukseen mukaan. Hänen mukaansa kyse oli laillisesta takauksesta eikä omavelkaisesta takauksesta.⁶⁹ Asian käsiteltäviä lykättiin ja se ratkaistiin 30.11.1931. Tuolloin molemmat vastaajat jäivät tapauksen käsittelystä pois. Oikeus katsoi, että Kulju oli myöntänyt kirjoittaneensa nimensä omavelalliseen takauskirjaan ja Toratti oli poissaolollaan jättänyt kiistämättä takauskirjan oikeaperäisyyden. Näin vastaajat tuomittiin maksamaan kantajalle tuhat markkaa (2000 markkaa yht.) viiden prosentin korolla alkaen päivästä 11.11.1931.⁷⁰ Aali

⁶⁷ Pakkomyyntien huippu sattuu vuodelle 1933, joten ne eivät välttämättä näy vielä vuoden 1931 tuomiokirjassa. Kekkonen 1998, 79. Ks. tilojen pakkohuutokaupoista myös Kalela 1987, 80-81.

⁶⁸ Teerijoki 2010, 111-112.

⁶⁹ Tornion raastuvanoikeuden tuomiokirja 23.11.1931 § 603. TRoIA AI:287. KA.

⁷⁰ Tornion raastuvanoikeuden tuomiokirja 30.11.1931 § 616. TRoIA AI:287. KA.

Toratti oli myös kahdessa muussa maanvuokrariidassa vastaajana, jotka hän myös hävisi.⁷¹

2.3 Muut tapaukset

Kun 2.1 luvussa käsitellyt riitatapaukset vähennetään riita-asioiden kokonaismäärästä, jää tapauksia jäljelle 40. Nämä tapaukset koostuivat lapsenelatus-, avioero- ja pesäero-, vahingonkorvaus-/korvaus- sekä perunkirjoitus- ja testamenttiriidoista. Myös muita riita-asioiden aiheita oli, mutta ne olivat näitä vielä harvinaisempia. Tällaiset tapaukset on merkitty Taulukon 2 muut -osioon.

Taulukon 2 muut -osion riita-asiat koostuivat monista erilaisista riitatapauksista, kuten irtaimen kaupan purkamisesta,⁷² kuitin ja pantin vaatimisesta takaisin,⁷³ ja rahojen luovuttamisesta.⁷⁴ Useimmiten tämän osion tapauksista liittyivät taloudellisiin asioihin, kuten suurin osa tuomiokirjojen riita-asioista.

Tuomiokirjojen avioero- ja pesäriitojen määrässä ei ole havaittavissa suuria muutoksia. Määrät vaihtelivat 0:n ja 4:n välissä tutkittavina vuosina. Tämä poikkeaa muun Suomen tilanteesta, sillä raastuvanoikeuksien käsittelemien avioerojen määrä lähti nousemaan vuoden 1930 uuden avioliittolain käyttöönottamisen jälkeen.⁷⁵ Muualla Suomen raastuvanoikeuksissa avioerojen määrä oli kasvanut 1930-luvun puoliväliin mennessä huomattavasti vuosikymmenen alusta.⁷⁶ Eroavaan tilanteeseen on voinut vaikuttaa yksinkertaisesti Tornion pieni väkiluku. On myös mahdollista, että viiden vuoden otannan vuoksi mahdollinen kasvu Tornion avioeroissa jää pimentoon.

Tuomiokirjojen avioeroriitojen seassa oli kaksi poikkeavaa tapausta. Kyse on vuosien 1926 ja 1936 tapauksista, joissa molemmissa avioeroa käsiteltiin rikoksena. Olen joka

⁷¹ Tornion raastuvanoikeuden tuomiokirja 30.11.1931 § 613. TRoIA AI:287; § 614. KA.

⁷² Tornion raastuvanoikeuden tuomiokirja 6.7.1936 § 104. TRoIA AI:292. KA.

⁷³ Tornion raastuvanoikeuden tuomiokirja 20.4.1936 § 68. TRoIA AI:292. KA.

⁷⁴ Tornion raastuvanoikeuden tuomiokirja 1921 § 626. TRoIA AI:275. KA.

⁷⁵ Jaakkola 1989, 11. Jaakkola ei katso lain olevan ainoa vaikuttava tekijä avioerojen nousussa, mutta kasvu tapahtui lain käyttöönottamisen jälkeen.

⁷⁶ Jaakkola 1989, 11-12.

tapauksessa päätynyt laskemaan tapaukset mukaan riitoihin, koska oikeus tutki selkeästi jutuissa avioeroja rikostapausten ohella.⁷⁷

Vuoden 1926 avioerossa kantajana oli Olof Gunnar Söderberg ja vastaajana tämän vaimo Svea Alexandra Ingeborg Söderberg. Olof syytti vaimoaan pettämisestä — ”huorin tekemisestä” — naimisissa olevan rakennusmestari Vadströmin kanssa.⁷⁸ Olof vaati, että heille julistettaisiin avioero ja että Svea menettäisi oikeutensa yhteiseen pesään. Jutun käsittely rikoksena johtui ilmeisesti juuri tästä pettämisestä, eli kyseessä olisi ollut aviorikos.⁷⁹ Asiankäsittelyä lykättiin yhteensä neljä kertaa ja kaikkina kertoina tapausta käsiteltiin rikoksena. Ketään ei kuitenkaan lopulta tuomittu, koska asianosaiset olivat viimeisimmästä käsittelykerrasta poissa ja jutun käsittely jätettiin sikseen.⁸⁰

Vuoden 1936 (24.2.1936) avioerossa kantajana oli Pekka Ernesti Lauri ja vastaajana Hilda Eriika Lauri. Riitatapaus on päätetty tuomiokirjan luettelossa rikoksena ilmeisesti vastaajan juopotteluun taipuvaisuuden ja ”siveettömän elämän harjoittamisen” vuoksi. Kieltolaki ei ollut enää voimassa, mutta vuoden 1929 avioliittolain mukaan avioeroon voitiin tuomita, jos puoliso väärinkäyttää jatkuvasti huumaavia aineita.⁸¹ Osaiset olivat asuneet erillään vuodesta 1928 asti, joten myös avioero välien rikkoutumisen vuoksi olisi ollut mahdollinen.⁸² Vastaajaa ei lopulta tuomittu rikoksesta eikä vastaajaa vastaan jätetty mitään syytteitä ja asian käsittely jäi sikseen. Asianomaisille myönnettiin avioero avioerolain 1929 nojalla.⁸³

Lasten elatusriitojen vähäiseen määrään on voinut vaikuttaa ensimmäisen pääluvun alussa mainitsemani Tornion alhainen syntyvyys ja muuttotappio. Esimerkiksi vuosina

⁷⁷ Jos rikosasiasta pystyi seuraamaan vain vankeustuomio tai jos rikosasia vaati laveaa tutkimusta, ei asian käsittely riita-asian kanssa ollut mahdollista. Esimerkiksi rikkomusten, jotka saaneet alkunsa riita-asian oikeudenkäynnistä, voitiin ratkaista riita-asian yhteydessä. Oikeus pystyi myös erottamaan rikos- ja riita-asian käsittelyn eri oikeudenkäynneille. Sjöström 1948, 98-104.

⁷⁸ Tornion raastuvanoikeuden tuomiokirja 29.3.1926 § 117. TRoIA AI:282. KA.

⁷⁹ Avioliittolain 1929 mukaan avioeroon voitiin tuomita, jos toinen puoliso on rikkonut avioliiton ”tekemällä huorin”. Jos huoruus oli avioeron perusteena, oli oikeudella oikeus kieltää syyllistä puolisoa menemästä uusiin naimisiin, kunnes edellisestä avioliiton purkautumisesta oli kulunut yksi vuosi. Avioliittolaki 234/1929 70§.

⁸⁰ Tornion raastuvanoikeuden tuomiokirja 14.6.1926 § 220. TRoIA AI:282. KA.

⁸¹ Avioliittolaki 234/1929 74§.

⁸² Avioliittolain 1929 mukaan avioero voitiin tuomita myös silloin, jos puoliset olivat asuneet erillään kaksi vuotta välien rikkoutumisen vuoksi. Avioliittolaki 234/1929 76§.

⁸³ Tornion raastuvanoikeuden tuomiokirja 24.2.1936 § 37. TRoIA AI:292. KA.

1930–1934 syntyneitä oli kuolleita enemmän vain 5 ja vuosina 1935–1939 22.⁸⁴ Vuonna 1921 tilanne ei ollut tällä tasolla (syntyneiden enemmitys 1920–1924 oli 144),⁸⁵ mutta sisällissodan aiheuttama kuolleisuus on voinut vaikuttaa kyseisen vuoden elatusriitojen lukuihin. Tornioista myös muutti pois 81 henkilöä enemmän kuin kaupunkiin muutti uusia asukkaita vuosien 1920–1924 aikana.⁸⁶ Kuolleisuus ja poismuutto on voinut aiheuttaa tilanteen, jossa riitaa elatuksista ei ollut sen takia, että lapsiperheitä — tai perheitä, joissa oli kaksi vanhempaa — ei ollut niin montaa kuin vuosina, jolloin lapsia syntyi ja ihmisiä muutti kaupunkiin enemmän. Vuoden 1936 osalta voi olla mahdollista, että näitä riitoja on merkattu esimerkiksi Tornion raastuvanoikeuden holhousasianpöytäkirjoihin. Elatusriidat olivat tuomiokirjojen suhteellisesti lykätyin riita-asioiden tapausryhmä, minkä voi havaita Taulukosta 2. Elatusriidat ovat todennäköisesti olleet vaikeita tapauksia ratkaista oikeuden näkökulmasta, jonka vuoksi niitä on jouduttu lykkäämään useampaan otteeseen.

Elatusriitoja hieman vähemmän tuomiokirjoissa oli perunkirjoitus- ja testamenttiriitoja (ks. Taulukko 2). Tällaiset tapaukset olivat pääasiassa testamentin moitteita, sillä viisi kuudesta liittyi tällaisiin tapauksiin.⁸⁷ Yksi tapaus liittyi perinnönjaon täydentämiseen.⁸⁸ Tällaisten tapausten lykkäysten määrä oli elatusriitojen tavoin suuri (ks. Taulukko 2).

Tuomiokirjoissa pienin yksittäinen dokumentoitu riitatapauksen syy oli korvaus/vahingonkorvaus. Tapauksia oli vain 4, joten kyse oli selkeästi harvinaisesta riita-asian syystä. Korvauksia haettiin eri syistä, kuten rahtaus sopimuksen tai kihlauksen purkamisen aiheuttaman vahingon vuoksi.⁸⁹ Tällaiset riitatapaukset olivat elatusriitojen jälkeen suhteutettuna toiseksi lykätyimpiä (ks. Taulukko 2).

Johdannossa mainitsemani vasemmiston vastainen ilmapiiri ei vuoden 1931 tuomiokirjan riita-asioissa juurikaan näy, ainakaan ilman syvempää yksittäisten tapausten tarkastelua ja analysointia. Ainoastaan Tornion työväen paikallisjärjestö ry:n lopettaminen on

⁸⁴ Teerijoki 2010, 26.

⁸⁵ Teerijoki 2010, 26.

⁸⁶ Teerijoki 2010, 26.

⁸⁷ Esim. Tornion raastuvanoikeuden tuomiokirja 1921 § 635. TRoIA AI:275. KA.

⁸⁸ Tornion raastuvanoikeuden tuomiokirja 27.4.1936 § 74. TRoIA AI:292. KA.

⁸⁹ Esim. Tornion raastuvanoikeuden tuomiokirja 13.7.1936 § 119. TRoIA AI:292. KA. ja Tornion raastuvanoikeuden tuomiokirja 1.6.1931 § 224. TRoIA AI:287. KA.

selkeä tällaiseen viittaava tapahtuma.⁹⁰ Järjestön lakkauttamista käsiteltiin raastuvanoikeudessa kaksi kertaa vuonna 1931. Ensimmäisellä kerralla (13.4.1931) kyse oli väliaikaisesta lakkauttamisesta. Oulun läänin maaherra oli antanut 24.3.1931 alun perin päätöksen liikkeen väliaikaisesta lopettamisesta yhdistyksistä vuonna 1919 annetun ja 1.10.1930 muutetun lain 21§ perusteella. Raastuvanoikeus katsoi liikkeen toimineen vastoin hyviä tapoja ja lakia, jonka vuoksi oikeus vahvisti maaherran päätöksen.⁹¹ Toisella kerralla (27.4.1931) oli kyse järjestön lakkauttamisesta ainiaaksi, johon myös päädyttiin. Raastuvanoikeus katsoi, että järjestö toimii Helsingin työväen vaalikomitean alla, joka taas oli toiminut lakkautetun Sosialistisen työväen ja pienviljelijä puolueen yhtenä elimenä. Kyseisen puolueen jäseniä oli tuomittu vankeuteen valtionpetoksen valmistelusta.⁹²

En ole laskenut tätä Tornion työväen paikallisjärjestön toiminnan lakkauttamista riita-asioihin, koska jutussa oikeus katsoo järjestön toimineen lainvastaisesti ja järjestön toiminta myös lopetettiin lainvastaisena. Tapaus on kuitenkin merkitty siviiliasioihin, joihin hakemukset ja riidat merkitään, jonka vuoksi koin asian esille tuomisen oleva relevanttia. Syy, miksi tapausta ei ole laitettu rikoksiin, voi johtua siitä, että ketään järjestön jäsenistöstä ei tuomittu rikoksista ja ensimmäisellä käsittelykerralla vahvistettiin Oulun maaherran päätös. Toisella kerralla järjestön jäsenet vaativat syytteen hylkäämistä syytäjän päivämäärävirheen vuoksi.

⁹⁰ Tornion työväen paikallisjärjestön kieltäminen aloitti työväenjärjestöjen lakkauttamisen Torniossa. Torniossa kiellettiin muitakin kommunistisiksi epäiltyjä järjestöjä 1930-luvun alussa. Mäntsälän kapinan jälkeen yleinen mielipide kääntyi Lapuan liikettä vastaan ja maltillisen työväenliikkeen toiminta sallittiin. Teerijoki 2010, 155-157.

⁹¹ Tornion raastuvanoikeuden tuomiokirja 13.4.1931 § 127. Tornion raastuvanoikeuden I arkisto (TRoIA) Al:287. KA.

⁹² Tornion raastuvanoikeuden tuomiokirja 27.4.1931 § 147. TRoIA Al:287. KA.

Loppulause

Olen käsitellyt työssäni Tornion raastuvanoikeuden tuomiokirjoihin dokumentoituja riitatapauksia. Vertailin myös löytöjä muiden Suomen raastuvanoikeuksiin ja analysoin sen pohjalta Tornion ja muun Suomen riita-asioiden eroja ja samankaltaisuuksia.

Vuoden 1921 alhaiseen riitatapausten käsittelymäärään Torniossa ja muualla Suomessa vaikutti todennäköisesti sisällissota. Sisällissodan vuoksi raastuvanoikeuksien mahdollisuus toimia normaalisti vaikeutui, mikä näkyi riita-asioiden määrän vähenemisenä sota-vuonna. Oikeusasioiden määrä lähti nousemaan heti vuoden 1918 jälkeen, mutta asiämäärän palautumisessa sota edeltävien vuosien tasolle kesti muutama vuosi.

Sisällissodan lisäksi myös kieltolailla on ollut vaikutusta Tornion raastuvanoikeuden toimintaan. Kieltolaki aiheutti juopumusrikoksissa nousua ja vuosien 1919–1923 aikaan tullirikokset käsiteltiin raastuvanoikeuksissa. Tämä näkyi käsitellyissä rikosjutuissa ja vuoden 1921 korkea asiämäärä Tornion raastuvanoikeudessa johtui todennäköisesti osittain kieltolaista. Osittain korkea asiämäärä johtui todennäköisesti paikallisista asioista, kuten salakuljetuksesta, joka ei liittynyt pelkästään alkoholiin. Myös joitakin sisällissodan aikaisia asioita on saatettu käsitellä raastuvanoikeudessa, kun raastuvanoikeuksien käsittelemien asiämäärä jäi pieneksi sodan aikana. Suuri asiämäärä todennäköisesti vähensi riita-asioiden käsittelyn määrää. Tämän lisäksi suuri lykkäysten määrä lisäsi Tornion raastuvanoikeuden työmäärää, mikä on vaikuttanut Tornion raastuvanoikeuden normaaliin toimintaan. Tämän lähdeaineiston osalta vuosi 1921 jäi osittain avonaiseksi, koska vaikka viitteitä näiden vaikutuksesta on, ei tämän lähdeaineiston perusteella saa täyttä selkoa raastuvanoikeuden toiminnasta kyseiseltä vuodelta.

Vuoteen 1926 tultaessa sisällissodan vaikutukset Tornion raastuvanoikeuteen todennäköisesti olivat vähentyneet, mikä näkyi riita-asioiden määrän kasvuna ja muiden oikeusasioiden määrän laskuna. Myös lykkäyksiä tehtiin vuotta 1921 vähemmän. Kieltoain vaikutukset sen sijaan todennäköisesti kasvoivat, sillä Tornion poliisin tietoon tulleiden juopumusten määrä kasvoi vuodesta 1921, kuten myös raastuvanoikeuden käsittelemät rikosjutut.

Vuonna 1931 Tornion raastuvanoikeuteen vaikutti muiden Suomen raastuvanoikeuksien tavoin pula-aika. Pula-ajan lama vaikeutti todennäköisesti torniolaisten niin kuin myös muiden suomalaisten kykyä hoitaa omia talousasioitaan normaalisti, mikä näkyi talouteen liittyvien riita-asioiden kuten saatavien ja velkomusten kasvuna raastuvanoikeuksissa. Lama aiheutti lisäksi työttömyyttä Torniossa ja muualla Suomessa, mikä on myös vaikeuttanut entisestään omasta taloudesta suoriutumista. Pula-ajan lisäksi Suomessa oli edelleen käytössä kieltolaki, mikä on myös vaikuttanut tuolloin raastuvanoikeuksiin nostamalla käsiteltyjen rikosten määrää.

Vuoden 1931 jälkeen Tornion raastuvanoikeuden tilanne muuttui. Vuonna 1936 Tornion raastuvanoikeudessa käsiteltiin muun Suomen tavoin vähemmän riita- ja muita oikeusasioita kuin vuonna 1931, mikä johtui pula-ajan loppumisesta 1930-luvun puolivälissä sekä kieltolain päättymisestä vuonna 1932. Nämä molemmat olivat nostaneet oikeusasioiden määrää, joten niiden päättymisen näkyi tapausten laskemisena. Vuoden 1936 Tornion raastuvanoikeuden riitatapausten osalta tilanne jäi kuitenkin soittain auki, sillä kaikkia työtileihin merkittyjä riitatapauksia ei löytynyt tuomiokirjoista.

Tornion raastuvanoikeudessa käsiteltiin vuosina 1921, 1926, 1931 ja 1936 yhteensä 447 riitaa. Riidoille on monia erilaisia syitä, mutta selkeästi yleisin riidan syy oli vekselistä johtuva saatava, joita käsiteltiin 254. Muita saatavia ja velkomuksia käsiteltiin myös paljon yhteensä 126. Velkomuksia ja saatavia oli myös lykätty suhteessa vähemmän kuin muita riita-asioita, mikä johtui todennäköisesti niiden yleisyydestä ja rutiinimaisuudesta. Näihin verrattuna muita riitoja oli huomattavasti vähemmän, sillä muiden prosentuaalinen osuus oli noin 15% kakista riitatapauksista.

Riita-asioiden määrä kehitys vastasi Torniossa muuta Suomea, mutta muissa oikeusasioissa Tornio erosi muusta Suomesta. Tornion raastuvanoikeudessa muut oikeusasiat lasivat koko tutkittavan ajan, mutta muissa Suomen raastuvanoikeuksissa niiden määrä nousi vuoteen 1926 asti, jonka jälkeen ne lähtivät laskemaan. Tornion paikallisilla asioilla on saattanut olla vaikutusta tähän eroavaisuuteen.

Tornion raastuvanoikeuden tilanne erosi myös lähikaupunkien Oulun ja Kemin raastuvanoikeuksien tilanteesta. Riita-asioiden määrä kehittyi kaupungeissa samalla tavalla, mutta Kemissä ja Oulussa kasvu vuonna 1931 oli huomattavasti suurempaa. Muissa

oikeusasioissa erot olivat suurempia. Muiden oikeusasioiden kehitys vastasi Oulussa muuta Suomea, mikä selittää eron Tornioon. Kemissä sen sijaan muiden oikeusasioiden kehitys erosi niin Tornioista kuin muusta Suomesta. Syitä näille eroille ei tässä työssä löytynyt, mutta todennäköisesti kaupunkien paikallisilla tapauksilla on ollut vaikutusta tähän.

Kaiken kaikkiaan tämä tutkielma jätti varaa uudelle tutkimukselle. Sisällissodan vaikutuksista Tornion raastuvanoikeuden toimintaan saisi paremman kuvan tutkimalla kaikki sodan lähivuosien tuomiokirjat. Myös suuremman otannan avulla pitkien aikavälien kehityksistä kuten lamojen vaikutuksista saisi paremman kuvan.

Lähteet ja tutkimuskirjallisuus

I Painamattomat lähteet

KANSALLIARKISTO (KA), Oulu

Tornion raastuvanoikeuden I arkisto

Raastuvanoikeuden tuomiokirjat 1921, 1926, 1931 ja 1936

II Painetut lähteet

Suomen virallinen tilasto (SVT)

XXIII Oikeustilasto

III Sanakirjat ja hakuteokset

Arkistojen Portti. Raastuvanoikeudet. <https://wiki.narc.fi/portti/index.php/Raastuvanoikeudet> (Luettu 15.11.2022).

Pieni tietosanakirja II 1950. Hollo – Louvre. Päätoimittaja L. Arvi P. Poijärvi. Kustannusosakeyhtiö Otava.

Pieni tietosanakirja III 1951. Lovat – Sandelin. Päätoimittaja L. Arvi P. Poijärvi. Kustannusosakeyhtiö Otava.

Pieni tietosanakirja IV 1952. Sandels – Öölanti. Päätoimittaja L. Arvi P. Poijärvi. Kustannusosakeyhtiö Otava.

IV Tutkimuskirjallisuus

Autio, Jaakko & Ikonen, Vappu & Elonen, Heikki 1991: *Liikepankkien vaikeudet ja Suomen pankin tukitoimet 1928–1934.* Suomen Pankki.

Ervasti, Kaijus 1997: *Alioikeusuudistuksen seuranta. Riita-asiat tilastojen ja oikeudenkäyntiasiakirjojen valossa.* Oikeuspoliittinen tutkimuslaitos.

Filpus, Kari 2001: *Alkoholien salakuljetus ja sen valvonta Perämeren rannikolla kieltolain aikana 1919–1932.* Historian väitöskirja. Oulun yliopisto.

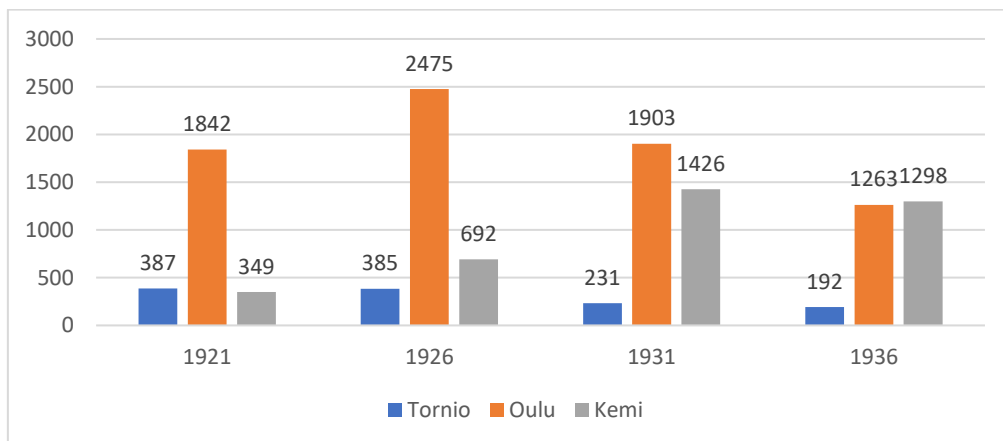
Hannula, Ilari 2004: *Rikosoikeudellinen järjestelmä kriisissä. Tutkimus kansalais sodan ja 1930-luvun alun kriisin vaikutuksista vankilukuun, rikoslainsäädäntöön ja oikeudenkäyttöön.* Väitöskirja. Helsingin yliopisto.

Hjerppe, Riitta & Ikonen, Vappu & Valkama, Päivi 1993: *1930-luvun lama ja Suomen velkaantuminen.* Valtiovarainministeriö. Kansantalouselosasto.

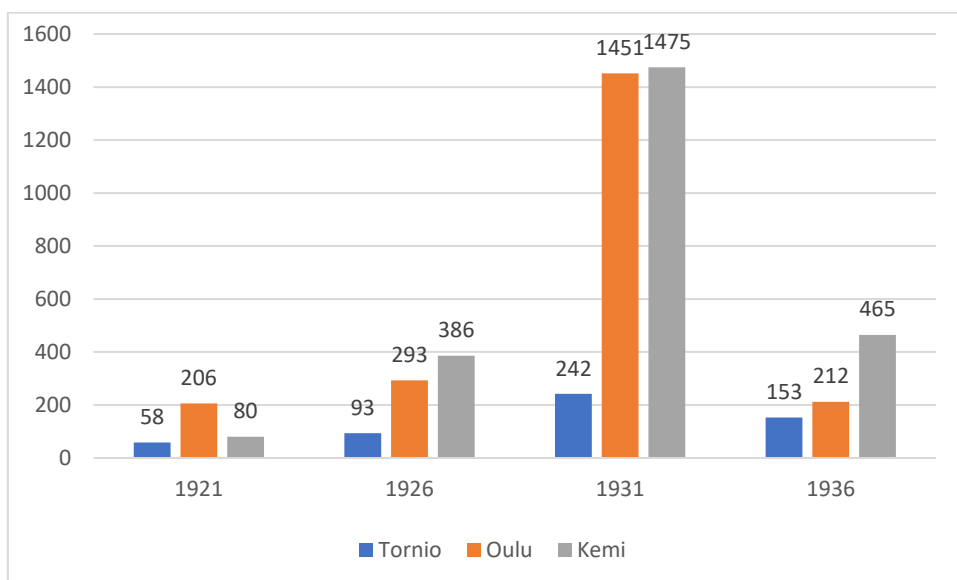
- Jaakkola, Risto 1989: *Avioero 1988. Lainuudistuksen ensimmäinen vuosi. Tutkimus Helsingin raastuvanoikeuteen tehdyistä avioerohakemuksista*. Oikeuspoliittinen tutkimuslaitos.
- Kalela, Jorma 1987: *Pulapolitiikka. Valtion talous- ja sosiaalipolitiikka Suomessa lama-vuosina 1929–1933*. Työväen taloudellinen tutkimuslaitos.
- Kekkonen, Jukka 1995: ”Suomen oikeushistorian linjoja”. *Kriisit, valta ja oikeus: näkökulmia oikeushistoriaan*, s. 51-68. Lakimiesliiton kustannus.
- Kekkonen, Jukka 1996: ”Poliittinen rikollisuus Suomessa vuosina 1918–1939”. *Kriisit, valta ja oikeus: näkökulmia oikeushistoriaan*, s. 186-201. Lakimiesliiton kustannus.
- Kekkonen, Jukka 1998: ”Suomen oikeuskulttuurin suuri linja 1898–1998”. *Suomen oikeuskulttuurin suuri linja: Suomalainen lakimiesyhdistys 100 vuotta*, s. 1-183. Suomalainen Lakimiesyhdistys.
- Nousiainen, Kevät 1985: *Tuomio ja sovittelu. Alioikeuksien riidanratkaisun historiallista tarkastelua*. Licensiaatintyö. Helsingin yliopisto.
- Sarajärvi, Anneli & Tuomi, Jouni 2018: *Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi*. 2. painos. Tammi.
- Sjöström, Bertil 1948: *Muodollisesta prosessinjohdosta alioikeudessa tavallisissa riita- ja rikosasioissa Suomen oikeuden mukaan*. Suomentanut Alkio Paavo. Suomalainen Lakimiesyhdistys.
- Teerijoki, Ilkka 2010: *Tornion historia 3. 1918–2000*. Tornion kaupunki.
- Wunsch, Sinikka 2010: *Oikeuden tähden oikeudenhoitoa Oulun seudulla varhaisvaiheista 2000-luvulle*. Oulun käräjäoikeus.

Liitteet

Liite 1. Tornion, Oulun ja Kemlin raastuvanoikeuksien työtillit viiden vuoden välein ilman riita-asioita (1921-1936)⁹³

Liite 2. Tornion, Oulun ja Kemlin raastuvanoikeuksien riita-asiat työtillien perusteella viiden vuoden välein (1921-1936)⁹⁴

⁹³ Oikeustilasto. Raastuvanoikeuksien työtillit. 1921 SVT XXIII:31. Taulu 1; Tuomioistuimen ja ulosotonhaltijan toiminta. Raastuvanoikeuksien työtillit. 1925-1926, 1931-1932 ja 1935-1936. SVT XXIII:40, 62 ja 74. Taulut 1.

⁹⁴ Oikeustilasto. Raastuvanoikeuksien työtillit. 1921 SVT XXIII:31. Taulu 1; Tuomioistuimen ja ulosotonhaltijan toiminta. Raastuvanoikeuksien työtillit. 1925-1926, 1931-1932 ja 1935-1936. SVT XXIII:40, 62 ja 74. Taulut 1.